

ניוד ופדיון מכסות חלב

שינוי שיטת ניוד המכסות

מכתבו שייקה דרורי, "מנהל המכסות", ליצרני החלב, 17.7.2007

שלום רב,

בתום סדרה של התייעצויות ועם סיומה של הרפורמה ברפת החלב החליט שר החקלאות ופיתוח הכפר, ח"כ שלום שמחון, כי תהליך ניוד מכסות חלב בקר יתנהל מעתה במנגנון של מכרזה, שינוהל במועצת החלב. מנגנון זה אמור לגלם יעילות כלכלית רבה יותר, מחד ותוך המשך שמירה קפדנית על מרקם התכנון, מאידך. במהלך החודשים הקרובים תתבצע ההיערכות הטכנית ליישום ההחלטה ועם השלמתה יובאו פרטיה לידיעת ציבור הרפתנים.

בנספח למכתבי זה יפורטו עקרונות המודל החדש שאושרו כאמור ליישום ע"י שר החקלאות. ■

שייקה מציג את עמדת המשרד

עקרונות המודל החדש

כללי

המודל החדש יאפשר ליצרנים, שאינם רואים את עתידם בענף, לפדות את מכסתם בערך כלכלי שיבטיח את פרישתם בכבוד, ומאידך יאפשר ליצרנים המעוניינים להגדיל את יחידת הייצור שלהם, תוך הפנמת יתרונות לגודל בתהליך ייצור החלב, ע"י העברת מכסות הפרשים אליהם. המחיר שבו תיפדה המכסה יהיה מחיר שיווי משקל כלכלי, שישקף את האיזון בין ההיצע לביקוש תוך גילום הערך שמייחסים למכסה, הן הפרשים והן הנשארים. מחיר זה ייקבע במנגנון של מכרזה שתנוהל ע"י מועצת החלב. במסגרת התהליך יישמרו מספר מגבלות (ניוד תוך מגזרי, גודל מקסימלי ליחידת ייצור, חובת פרישה למנייד) המחויבות מתוקף עקרונות התכנון בענף.

עקרונות תהליך הניוד

1. ניוד מכסות יתאפשר רק בתוך המגזרים (מושבי, קיבוצי).
2. בעת ניוד מכסה, הרפת שממנה מנוידת המכסה תיסגר, ולא יתאפשר ניוד חלקי

של מכסה.

3. ניוד מכסות יתאפשר רק בין יצרני חלב קיימים ופעילים.
4. בעת ניוד מכסה, תפוצל המכסה הנפדית למנות של 50 אלף ליטר וזאת כדי לאפשר למספר מרבי של יצרנים לקחת חלק בתהליך הניוד.
5. רפת שהגיעה ליחידת גודל מקסימלית (על פי המלצות הצוות לגיבוש דפוסי התכנון בענף שיובאו לדיון קרוב אצל השר), לא תוכל להשתתף בתהליך פדיון מכסות של יצרנים פורשים.
6. ערך פדיון המכסה ("מחיר המכסה") ייקבע בכל מגזר, מעת לעת, בשיטת מכרזה. המכסות יוקצו למעוניינים, תמורת ערך הפדיון, בהתאם להיצע במחיר שיווי המשקל.
- המחיר המינימלי להצעת רכש יעמוד על 2.00 ש"ח.
7. בעת פירוק שותפות ופרישה של אחד השותפים, תהיה עדיפות ("זכות סירוב ראשונה") לשותפים הנשארים, ובכפוף לעקרונות העל של התכנון בענף (גודל

רפת מרבי וכיו"ב).

8. תהליך פדיון המכסות ינוהל ע"י מועצת החלב, ע"י סליקה מרכזית (תהליך שבו אין מפגש בין "מוכר" ל"קונה"), למעט בפדיון מכסות המתבצע בין שותפים.
9. מכסה המועברת לרפת במסגרת תהליך הניוד תצטרף למכסה הקיימת לכל דבר ועניין (תוספות, גריעות וכיו"ב).
10. במהלך השנה השוטפת תוקצה המכסה החדשה שהועברה בתהליך, בהתאם לתקופה שנותרה עד לסיום השנה ועפ"י התפלגות עקומת המכסות.
11. במהלך תהליך פדיון המכסה, יובטחו זכויותיהם של גורמים שונים (מחלבות, בנקים, מרכזי מזון ומכוני תערוכות), שהעמידו אשראי והלוואות ליצרנים הפרשים.
12. מודל ניוד זה ייכנס לתוקף בתחילת שנת 2008, ההיערכות ליישומו תחל כבר השנה.
13. לאחר יישום המודל בפעם הראשונה, ייבחנו התוצאות ובמידת הצורך יוכנסו במודל תיקונים, שיפורים ושינויים. ■

הצעד הראשון לביטול התכנון - אוגוסט 2007

"מכרזה" לניוד מכסות חלב עמדת התאחדות מגדלי בקר

יעבור לאן ש"שוק" יוביל אותו ולא בהכרח לאן שמעבדים אותו ושם הוא נדרש. כתוצאה מכך עלויות הובלתו יעלו והסדרי הוויסות ישתבשו וגם בדרך זו יתערער התכנון.

4. "המכרזה" תהפוך את המכסה מרישיון חד-שנתי לייצור חלב, לנייר ערך סחיר ובעל ערך כלכלי בשוק. המשמעות שבהוספת מכסות חלב היצרן עלול להידרש לתשלום. בעוד שבקיצוץ מכסות היצרן יתבע פיצוי כספי ממנהל המכסות.
5. יצרנים שיקנו ביוקר עלולים להסתבך כלכלית וליפול כנטל על המדינה.
6. "המכרזה" עלולה לעודד יצרנים פעילים שהשקיעו כספים מרובים שלהם ושל המדינה ברפורמה, לצאת מהענף ובכך לגרום למחסור בחלב, ולאבדן תשתיות.
7. מערכת כזו לא יכולה לפעול ללא חקיקה ראשית להסדרת מכלול הנושאים המשפטיים, הכלכליים והמיסויים בדומה לנדרש בשוק ניירות הערך, שאותו מנהלת רשות ממלכתית על פי חוק.

התפקיד המרכזי של מערכת התכנון של משק החלב היא, לדאוג לאיזון בין הדאגה לפרנסתם של היצרנים הפעילים, שלעיתים הם גם קטנים ושרבים מהם חיים בפריפריה, לבין המטרה של אבטחת אספקה סדירה במחירים סבירים של מוצר יסוד חיוני לכל האוכלוסייה של ישראל. לפורשים ניתן לעזור על ידי מענקי מדינה כמו בתקופת הרפורמה (0.35 שקל לליטר), וכן ע"י מתן פטור ממס על המכירה, זאת בנוסף לתשלום של שקל לליטר, שאותו ישלם מקבל המכסה.

אין אפשרות ליישם את רעיון ה"מכרזה" ללא חקיקה ראשית מפורטת! ■

2. השיטה מאפשרת להעביר מכסה ליצרן הקטן שצריך לגדול. להעביר מכסה ליצרן הנמצא בפריפריה, במושב או בקיבוץ, שבה אפשרויות התעסוקה מצומצמות מאוד.
3. השיטה אפשרה פרישה של כ-400 יצרנים במשק המשפחתי ושלושה במשק השיתופי. לא נשמעו כל תלונות מהפורשים ומהנשארים. לא היו תביעות משפטיות כנגד התהליך - השיטה סיפקה בהוגנות את הפורשים והנשארים ובכך יצרה תהליך בריא ומייעל במשק החלב.

התוצאות ברמה הלאומית

1. השיטה שמרה על האיזון בין המחלבות ושמרה על אספקה חלב סדירה לתפקודן המלא. התהליך היה מבוקר וחילק את המכסה של הפורשים בכל אזורי הארץ, תוך שמירה על המרקם היישובי.
2. השיטה זרמה עם צו החלב והעצימה את התכלית הראויה הגלומה בו. מתוקף הצו חולקו ליצרני החלב רישיונות שנתיים לייצור החלב, על פי קריטריונים שקופים שעומדים במבחן חוק חופש העיסוק.

"המכרזה" - השינוי ומשמעותיותו

1. "מנהל המכסות" מוותר על סמכותו וחובתו להפעיל שיקול דעת, לאן לנייד את המכסות של הפורשים ומחיר הניוד נקבע ב"שוק" שצו החלב לא מכיר.
2. השמירה על "התכלית הראויה" התכנונית, שהיא במהות מגבלת העיסוק שיוצר צו החלב, מתבטלת בפני כוחות השוק. נוצר מצב חדש בו יהיה קושי תחוקתי להמשיך ולהגביל את חופש העיסוק שמוגן בחוק יסוד. בית המשפט עלול לבטל את צו החלב שהוא בסיס התכנון לענף כולו.
3. ערעור יציבות האספקה - החלב המנוי

יהודה יחאלי מאלון הגליל מנחה את הכנס

לפני כחודש שלח "מנהל מכסות החלב" מכתב לכל יצרני החלב (שיתופי ומשפחתי), בשם שר החקלאות, בדבר שינוי המדיניות של ניוד מכסות חלב, מתוך מטרה לתת תמורה גבוהה יותר ליצרנים שרוצים לפרוש מהענף ובדרך זו לשנות מהותית את המדיניות לגבי פרישת יצרנים בשני המגזרים ולסכן את מערכת התכנון הקיימת.

השיטה הנוכחית

נקבעו כללים מוגדרים לניוד המכסות לאחר קבלת המלצות של ועדה ציבורית. מחיר הניוד היה על בסיס תחשיב מחיר המטרה ושונה בהתאם לשינויים במחיר המטרה (כיום עומד על 1.25 שקל לליטר). העברת המכסות מיצרן פורש ליצרן מקבל הייתה על פי מדיניות של העדפת היצרן הקטן והיצרן המייצר בפריפריה, בין השאר העדפת קיבוצי הנגב ועוטף עזה בהעברת מכסות חלב.

התוצאות ברמת הפרט:

1. המחיר סביר ליצרן הפורש ולנשאר - מעל ל-חצי מיליון שקל ליצרן פורש, היצרן הרוכש מסוגל להחזיר את ההשקעה, מהתמורות בעבור החלב, בתוך כארבע שנים.